2015D16893

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij vijf fracties de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de NAVO Raad. Voor dit overleg waren de volgende brieven van de Minister van Buitenlandse Zaken geagendeerd:

– Geannoteerde agenda van de NAVO-ministeriële bijeenkomst op 13 en 14 mei 2015 (2015Z08184);
– Verslag van de NAVO-Raad Ministers van Buitenlandse Zaken op 2 december 2014 (Kamerstuk 28 676, nr. 218).

De voorzitter van de commissie,
Eijsink

De griffier van de commissie,
Van Toor

Inbreng VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de agenda van de bijeenkomst van Ministers van Buitenlandse Zaken van de NAVO en het verslag van de NAVO-Raad Ministers van Buitenlandse Zaken op 2 december 2014. De VVD-fractie heeft hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

Oostflank

De Minister schrijft dat in de werksessie van de Noord-Atlantische Raad (NAR) de relatie van de NAVO met Rusland aan bod zal komen. Hij constateert dat Rusland zich in toenemende mate assertief opstelt in militair opzicht. Ook in het publieke domein verschijnen steeds vaker berichten over Russische provocaties aan de grenzen van het NAVO-gebied. Kan de Minister aangeven in welke mate het aantal militaire provocaties door Rusland is toegenomen? Beschikt hij over (algemene) cijfers, bijvoorbeeld over het schenden van door NAVO-landen gecontroleerde luchtruimen? En kan hij deze met de Kamer delen?

Verder schrijft de Minister dat de NAR recent consensus heeft bereikt over het gebruik van contacten op militair niveau met Rusland, teneinde (eventuele) incidenten op te helderen. Hebben dergelijke contacten met Rusland reeds plaatsgevonden of betreft het een voornemen om deze contacten in de toekomst anders vorm te geven? En kan de Minister iets zeggen over de ervaring van NAVO-lidstaten tot nu toe op het vlak van overleg met Rusland omtrent dergelijke incidenten? In hoeverre ziet de Minister parallellen tussen dergelijke incidenten tijdens de Koude Oorlog en nu? En kan de Minister de risico's en gevaren van een toename in het aantal incidenten rond de grenzen van het NAVO-grondgebied taxeren?

Deze week verscheen in de Volkskrant een interview met vicevoorzitter van de Adviesraad Internationale Vraagstukken, Alfred van Staden. Van Staden stelt dat de kloof met Rusland moeilijk te overbruggen is en het land van «strategische partner» is verworden tot een «strategisch probleem» en zelfs een «tegenstander». Hoe beoordeelt de Minister deze uitspraken? In hoeverre deelt hij de analyse van de vicevoorzitter van de AIV?

Zuidflank

Uit de geannoteerde agenda valt op te maken dat de NAVO-Ministers samen met de Ministers van Buitenlandse Zaken van de zogenoemde Enhanced Opportunities Partners en vertegenwoordigers van de Afrikaanse Unie, de Liga van Arabische Staten en de Gulf Cooperation Council zullen verkennen op welke terreinen de samenwerking kan worden bevorderd. Wat is hieromtrent de Nederlandse inzet? En welke voorstellen verwacht de Minister van zijn ambtgenoten? Op welke vlakken kan, bijvoorbeeld als het de strijd tegen ISIS betreft, beter worden samengewerkt (in NAVO-verband)?

Warschau-Top

De Minister schrijft dat hybride oorlogsvoering een belangrijk onderwerp is, waarover in de aanloop naar de Warschau-top uitgebreid zal worden besproken. Hij vermeldt ook het belang van geode samenwerking tussen de EU en de NAVO. Kan de Minister aangeven op welke wijze de EU en de NAVO (meer) kunnen samenwerken om hybride oorlogsvoering te lijf te gaan? En deelt de Minister de overtuiging van de leden van de VVD-fractie dat hybride oorlogvoering één van de grootste uitdagingen van het

NAVO-bondgenootschap is, die niet alleen met een militaire spierbal, maar ook met een economische vuist en waar mogelijk een uitgestoken hand moet worden beantwoord?

Very High Readiness Joint Task Force (VJTF)

De VJTF is in het leven geroepen om binnen 48 uur ingezet te kunnen worden. Begin april heeft Nederland – dat momenteel een bijdrage levert aan de VJTF – een oefening uitgevoerd in Eindhoven om de reactietijd van de Nederlandse bijdrage te testen. Kan de Minister de Kamer informeren over hoe succesvol deze oefening is verlopen? Kan de Minister ook uitweiden over hoe bereidwillig en gereed andere NAVO-lidstaten zijn om troepen te leveren aan de VJTF? En hoe verhoudt dit zich tot andere grote NAVO-operaties? Met andere woorden: hoe schat de Minister de kans in dat NAVO-lidstaten in de toekomst nog steeds voldoende troepen willen leveren voor de VJTF als die landen ook actief zijn in andere grote NAVO-operaties? En is Nederland in staat om voor beide tegelijk te leveren?

Verder is de VJTF primair opgericht om ingezet te worden aan de Oostelijke grenzen van Europa, als antwoord op de Russische dreiging. Hoe kijken NAVO-lidstaten die Rusland niet als de belangrijkste dreiging zien hier tegenaan? Is de focus op Oost-Europa blijvend, of dient de VJTF in de toekomst ook te kunnen worden ingezet tegen andere dreigingen in andere gebieden, zoals het Midden-Oosten en Noord-Afrika? Graag een reactie van de Minister.

Artikel 5

Tot slot willen de leden van de VVD-fractie van de gelegenheid gebruik maken om in te gaan op Artikel 5 van het NAVO-Handvest in relatie tot cyberaanvallen. De vorige Secretaris-Generaal van de NAVO, Anders Fogh Rasmussen, riep eerder op tot een nieuwe definitie van een «militaire aanval», om deze ook betrekking te laten hebben op cyberaanvallen. Hij stelde dat in het cyberdomein nog teveel onduidelijkheid bestond over de mogelijkheden en verplichtingen bij een (grootschalige) cyberaanval tegen één van de NAVO-lidstaten. Kan de Minister de Kamer informeren over de stand van zaken rondom deze discussie? Wat zijn de laatste ontwikkelingen op dit vlak? En deelt hij de urgentie van de leden van de VVD-fractie om hier meer helderheid over te scheppen?

Inbreng PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie danken de Minister voor de geannoteerde agenda. Zij hebben enkele vragen en opmerkingen.

Rusland & Oekraïne

De leden van de PvdA-fractie steunen de voorgenomen steunbetuiging van de bondgenoten aan de soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne binnen zijn internationaal erkende grenzen. Zij vinden het belangrijk dat de NAVO-bondgenoten eensgezind benadrukken dat de Russische illegale annexatie van de Krim niet erkend zal worden. Zij vragen de regering ook in breder kader in te gaan op de eensgezindheid binnen de NAVO ten aanzien van Rusland en welke risico's de regering mogelijk ziet die de eensgezindheid zouden kunnen ondermijnen in de toekomst.

De leden van de PvdA-fractie vragen de Minister tevens nader in te gaan op de NAVO-ondersteuning van Oekraïne, met name wat betreft de vorderingen van de vijf Trust Funds. Zij vragen ook welke rol Nederland heeft kunnen spelen binnen het Trust Fund dat zich richt op logistiek en standaardisering, waar Nederland co-leading nation is, met welke uitdagingen Nederland zich geconfronteerd ziet in dit kader, en welke positieve bijdrage dit Trust Fund heeft geleverd tot op heden. Ook achten de leden van de PvdA-fractie het zinvol dat Nederland het belang zal beklemtonen van de onverkorte doorvoering van de ambitieuze Oekraïense hervormingsagenda

De leden van de PvdA-fractie betreuren het feit dat er geen verbetering is gekomen in de relatie tussen de NAVO en Rusland. Zij zien de NAVO-relatie met Rusland zelfs in toenemende mate onder druk staan. Met name de agressieve toon van Rusland alsmede de onaangekondigde grootschalige oefeningen aan de grenzen van het bondgenootschap, de onaangekondigde vliegbewegingen in het door NAVO-landen gecontroleerde internationale luchtruim, en overig assertief gedrag op land, zee en in de lucht baart hen zorgen en wijzen zij met klem af. De leden van de PvdA-fractie delen in deze context de opvatting van het kabinet dat het openhouden van politieke en militaire communicatiekanalen van belang is om ongewenste escalatie te voorkomen en incidenten te vermijden. Ze vragen de Minister hier nader op in te gaan, toe te lichten welke dreiging hij hier vanuit ziet gaan, en welke mogelijkheden het NAVO-bondgenootschap heeft om deze agressieve opstelling, met alle risico's voor escalatie en de burgerluchtvaart van dien, tegen te gaan.

Zuidflank

De leden van de PvdA-fractie constateren dat er zal worden gesproken over defensiecapaciteitsopbouw door de NAVO en in het bijzonder de stand van zaken met betrekking tot de uitwerking van capaciteitsopbouw-programma's voor Irak en Moldavië. Zij vragen op welke wijze het verzoek van Irak voor ondersteuning van de NAVO op dit vlak raakt aan en aanvullend kan zijn op de Nederlandse bijdrage aan de trainingsmissie in Bagdad en Erbil.

Resolute Support / Afghanistan

De leden van de PvdA-fractie vragen welke uitdagingen de regering ziet om een goede overgang van de Resolute Support-missie (RSM) naar «Enduring Partnership» te realiseren. Ook vragen zij nader in te gaan op welke punten meer duidelijkheid ten aanzien van de planning van de VS en de framework nations (voor Nederland in het bijzonder de Duitse planning) nog van belang is en waar mogelijk knelpunten kunnen ontstaan. Tenslotte vragen de leden van de PvdA-fractie de Minister een inschatting te geven van het recente offensief van de Taliban in Kunduz en nabij Kunduz-stad. Zij vragen of de Taliban weer is teruggedrongen, of er voor zo ver bekend door Nederland getrainde veiligheidstroepen betrokken waren bij deze gevechten, en om in te gaan op mogelijke banden en samenwerking tussen de Taliban en ISIS.

Inbreng SP-fractie

Oostflank

De leden van de SP-fractie maken zich zorgen over de berichten dat het eerder dit jaar in Minsk overeengekomen akkoord tussen de strijdende partijen in Oekraïne niet geheel wordt nageleefd. Wat is het beeld van de Minister in welke mate het akkoord door de verschillende partijen in

Oekraïne wordt nageleefd? Is duidelijk welke partij verantwoordelijk is voor de schendingen van het staakt-het-vuren? Wat stelt de OVSE hierover?

Wat de spanningen in en om Oekraïne betreft vinden de leden van de SP-fractie dat ingezet moet blijven worden op de-escalatie. Daarom zijn zij geen voorstander van militaire ondersteuning aan Oekraïne. Kan de Minister een overzicht geven van de verschillende vormen van ondersteuning aan de regering in Kiev door de NAVO en door afzonderlijke NAVO-landen? Worden er door NAVO-landen wapens geleverd aan Oekraïne? Zo nee, worden wapenleveranties door NAVO-landen overwogen?

De leden van de SP-fractie vragen de Minister verder te reageren op de in Oekraïne aangenomen wet die onder meer Sovjetpropaganda in Oekraïne verbiedt. Hoe is hier vanuit de NAVO op gereageerd?

Wat de onaangekondigde vliegbewegingen in het door NAVO-landen gecontroleerde internationale luchtruim betreft, delen de leden van de SP-fractie de zorgen van de Minister. Kan worden toegelicht hoe dit soort vliegbewegingen zich verhouden tot internationale verdragen die op dit terrein gelden? Zijn dit soort vliegbewegingen in strijd met het internationaal recht?

De leden van de SP-fractie vragen de Minister ook in te gaan op de vraag welke invloed de sancties tegen Rusland hebben gehad op de Russische militaire inmenging in het oosten van Oekraïne.

Zuidflank

De leden van de SP-fractie vragen de Minister in te gaan op de uitwerking van het capaciteitsopbouw-programma voor Irak. Welke rol zal de NAVO hier op zich nemen? Welk standpunt neemt de Minister in de discussie binnen de NAVO hierover in?

Resolute Support

De NAVO beraadt zich op de militaire steun die aan Afghanistan gegeven zal worden als de huidige missie – Resolute Support – is afgelopen. Wanneer verwacht de Minister dat het Afghaanse leger en de politie zelf in staat zullen zijn om de eigen troepen te trainen en hiervoor geen NAVO-steun meer nodig is? Kan een zelfde inschatting gemaakt worden met betrekking tot de financiering van de Afghaanse veiligheidsdiensten? Wanneer is de verwachting dat Afghanistan zelf de eigen militairen en agenten kan bekostigen? Kan ook ingegaan worden op de bereidheid bij de NAVO-landen om voor het leger en de politie te blijven betalen?

Turkije

De leden van de SP-fractie vragen de Minister tenslotte te reageren op het voornemen van Turkije om een Chinees luchtafweersysteem aan te schaffen dat niet met systemen van de NAVO wordt geïntegreerd. Wat is hier de stand van zaken? Hoe is hier vanuit de NAVO op gereageerd? Wat zijn de militaire risico's die hiermee samenhangen? Hoe wordt deze focus van Turkije op het oosten beoordeeld? Is het waar dat de keuze voor een luchtafweersysteem van Turkije samenhangt met de omgang van NAVO-landen met de Armeense genocide?

Inbreng CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda van de NAVO-ministeriële bijeenkomst op 13 en 14 mei a.s. in Antalya, Turkije.

De bijeenkomst biedt volgens de Minister «een goede gelegenheid om de actuele situatie aan de oost- en zuidflank van het NAVO-verdragsgebied te bespreken.» Wat de leden van de CDA-fractie betreft biedt het tevens een goede gelegenheid om de rol van gastheer Turkije in de regio te bespreken, alsmede de situatie in Turkije zelf.

De rechtsstaat in Turkije verkeert in een crisis. Er is een zeer omstreden veiligheidswet aangenomen die de politie vergaande bevoegdheden geeft om demonstranten aan te pakken. Zo mag de politie met scherp schieten op activisten die met stenen dreigen te gooien. Mensen kunnen tot 48 uur vastgehouden worden zonder aanklacht als zij «de openbare orde bedreigen». Liberale rechters worden onder druk gezet en als ze niet doen wat de regering wil, ontslagen. Recent heeft een openbaar aanklager onder druk van de regering geweigerd een gerechtelijke uitspraak uit te voeren om een journalist vrij te laten. Turkije is inmiddels een «openlucht-gevangenis» voor journalisten. Politiefunctionarissen die optreden tegen terrorisme worden van hun functie ontheven en soms zelf vervolgd wegens spionage.

De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd naar het oordeel van het kabinet over deze zeer verontrustende ontwikkelingen. En zij roepen de Minister van Buitenlandse Zaken op invulling te geven aan het pleidooi van de Minister van Defensie (bij haar bezoek aan de Patriot-eenheid vorig jaar) en aantasting van democratie en rechtsstaat in Turkije bespreekbaar te maken binnen de NAVO. De NAVO is niet alleen een militair bondgenootschap, maar ook een waardengemeenschap. De leden van de CDA-fractie vinden het niet uit te leggen dat aan kandidaat-lidstaten eisen wordt gesteld op het gebied van democratie en rechtsstaat, maar dat als een lidstaat deze normen zelf met voeten treedt, dit onbesproken blijft.

De leden van de CDA-fractie maken zich tevens grote zorgen over de steun van Turkije aan jihadisten in Syrië. Opnieuw zijn er veel verontrustende berichten. Er is sprake van grootschalige, gecoördineerde offensieven van mogelijk wel 10.000 jihadisten, onder leiding van Al Nusra (Al Qaeda Syrië dus). Het regime Assad beschuldigt Turkije van logistieke en militaire steun aan deze offensieven, en zelfs van een «directe aanval» op Syrië: http://www.elsevier.nl/Buitenland/achtergrond/2015/4/Turkije-voert-directe-aanval-uit-op-Syrie-zegt-Damascus-1754120W/.Hoe beoordeelt de Minister dit?

Ziet de Minister ook in dat er nauwelijks tot geen «gematigde rebellen» meer zijn in Syrië? Hoe beoordeelt hij de berichtgeving (http://www.ibtimes.com/turkey-may-have-found-syrian-horse-back-ahrar-al-sham-us-disagrees-1903065) over steun van Turkije aan de islamisten van Ahrar al Sham? Klopt het dat de VS en Turkije botsen over deze steun? Is de Minister bereid de VS hierin te steunen en druk uit te oefenen? Ook oud-EU ambassadeur in Turkije, Pierini, heeft een boekje open gedaan. Hij rept van een beleid van Turkije om de andere kant op te kijken bij de grensovergang van Turkije naar Syrië. Turkije zou onvoldoende meedoen in de anti-ISIS coalitie, en de grens zou nog steeds open staan voor jihadisten van en naar Syrië. Waarom blijft de Minister van Buitenlandse Zaken doorgaan met zijn struisvogelpolitiek en Turkije zelfs prijzen voor zijn actieve rol in de strijd tegen het terrorisme?

Hoe beoordeelt de Minister de berichtgeving (http://foreignpolicy.com/2015/04/28/syrias-revitalized-rebels-make-big-gains-in-assads-heartland/) dat Turkije, Qatar en Saudi-Arabië de handen ineen hebben geslagen en de jihadisten nu gezamenlijk steunen, inclusief dus jihadisten die gelieerd zijn aan Al Qaeda? Is de Minister bereid hierover contact op te nemen met de VS en dit bespreekbaar te maken binnen de NAVO?

In het recente advies rept de AIV (Instabiliteit rond Europa: Confrontatie met een nieuwe werkelijkheid, blz. 13) over steun van Turkije aan de door islamisten gesteunde regering in Libië van de zelf benoemde premier Omar al-Hassi. Hoe beoordeelt de Minister deze steun, in het kader van de proxy-oorlog die daar gaande is? Klopt het dat deze steun, samen met Qatar en Sudan, ook gepaard gaat met wapenleveranties?

Resolute Support

De leden van de CDA-fractie zijn zeer verontrust over de opmars van de Taliban in Afghanistan. Hoe beoordeelt de Minister het offensief van de Taliban in de provincie Kunduz? Klopt het dat zelfs Kunduz-stad dreigt te vallen?

De leden van de CDA-fractie waarschuwden vorig jaar november in het debat over de Nederlandse bijdrage aan «Resolute Support» al voor een «Irak-scenario», waarbij ineenstorting van het land dreigt en de Taliban weer aan de poorten van Kabul staan. Zo’n scenario is niet irreëel. En daar komt de opmars van ISIS in Afghanistan nog bij. Hoe beoordeelt het kabinet de onheilspellende berichtgeving (http://www.nu.nl/buitenland/4041606/islamitische-staat-wint-terrein-in-afghanistan.html) dat jihadisten in bepaalde provincies openlijk de vlag van ISIS voeren, mensen onthoofden en de autoriteiten verdrijven? Klopt het dat ongeveer 60 procent van de provincie Faryab in handen van ISIS-terroristen is?

Resolute Support gaat uit van een «hub and spoke» model. Een centrale aanwezigheid in Kabul (de «hub») en in vier regio’s (de «spokes»). In 2016 gaat de missie over naar een «Kabul-centric» model, waarbij alleen nog op centraal institutioneel niveau wordt geadviseerd en de VS en NAVO hun aanwezigheid steeds verder verkleinen. De NAVO stelt hiermee het bereiken van data centraal. Maar hoe verhouden die zich tot de Afghaanse werkelijkheid. En of doelstellingen behaald worden? Blijft de NAVO doorgaan met terugtrekken, ook al is het niet verantwoord? Hoe verantwoord acht de Minister dit?

Waarom is de NAVO vooral bezig met de planning van de afbouw van Resolute Support en een «Enduring Partnership» na «Resolute Support», in plaats van het maken van plannen om om te gaan met de toenemende dreiging van de Taliban en ISIS?

Inbreng D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennis genomen van de agenda van de bijeenkomst van Ministers van Buitenlandse Zaken van NAVO op 13-14 mei 2015 in Turkije. De genoemde leden hebben nog wel een aantal vragen.

Oostflank

De leden van de D66-fractie constateren dat er sinds de bijeenkomst van de NAVO-Ministers begin december 2014 geen verbetering is gekomen in de relatie met Rusland. De steeds assertievere activiteiten van Russische zijde die het kabinet in de brief opsomt, baren grote zorgen. Op welke

manier wordt er nu optimaler gebruik gemaakt van contacten op militair niveau om eventuele incidenten op te helderen en misinterpretatie te voorkomen? Welke openbare handelingen heeft de NAVO uitgevoerd om de assertievere houding van de Russen te counteren? Welke conclusies met betrekking tot Rusland ziet het kabinet graag voortvloeien uit de gesprekken in Antalya?

Zuidflank

De leden van de fractie van D66 lezen dat de NAVO-Ministers een bijeenkomst hebben met de Ministers van Buitenlandse Zaken van de zogenoemde Enhanced Opportunities Partners, vertegenwoordigers van de Afrikaanse Unie, de Liga van Arabische Staten en de Gulf Cooperation Council. Zij vragen zich af welke mogelijkheden de Ministers verkennen om de samenwerking met genoemde fora te intensiveren? In het verslag van de NAVO-Raad Ministers van Buitenlandse Zaken op 2 december 2014 (Kamerstuk 28 676, nr. 218) staat dat de achterliggende oorzaken van de conflicten in Syrië en Irak moeten worden aangepakt, machtsvacuüms moeten worden voorkomen en politieke en financiële steun vanuit de regio aan ISIS c.s. moet worden gestopt. De leden van de D66-fractie vragen zich af welke mogelijkheden de Minister hiervoor ziet en welke mogelijkheden in NAVO-verband kunnen worden vervuld? Wat zal de inzet van de Minister zijn op dit onderwerp bij de bovengenoemde bijeenkomst?

Warschau-Top

De leden van de D66-fractie lezen dat in Antalya ook vooruit zal worden gekeken naar de NAVO Top in Warschau in 2016. Er zal worden gesproken over de Very High Readiness Joint Task Force. Nederland vormt, samen met Duitsland en Noorwegen, de interim-VJTF en is beschikbaar voor de rol van «stand down-brigade». Deze leden vragen zich af welke punten de Minister naar voren gaat brengen in de bijeenkomst, met betrekking tot de uitvoering van het Readiness Action Plan (RAP)? Wat zijn de ervaringen van Nederland tot nu toe met de VJTF en ziet de Minister kritiek- en of aandachtspunten waar aan gewerkt moet worden binnen de NAVO en/of interim-VJTF om te komen tot de resultaten die in Warschau moeten worden bereikt?